

GİRİŞ

Allah (c.c.), insanın dünya hayatındaki imtihanını kazanması, dosdoğru yolu bulması; rahmetinin eseri, hikmeti ve adaleti gereği peygamberler göndermiştir. Peygamberler, Allah Teâlâ'nın kullarının arasından seçtiği ve onları vahiyle şereflendirerek, emir ve yasaklarını insanlara ulaştırmak üzere görevlendirdiği, hakikat yollarını gösteren elçilerdir. Cenab-ı Hakkın, kulları arasından en hayırlı, en iyi olanlarını peygamber olarak seçip göndermesi, insanlara lütfetmiş olduğu en büyük nimetlerinden biridir. Peygamberlerin sonuncusu, bütün insanlık için bir müjdeci, bir uyarıcı ve âlemlere rahmet olarak gönderilmiş olan Hz. Muhammed'dir (s.a.v.). Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

“And olsun ki içlerinden, kendilerine Allah'ın ayetlerini okuyan, onları arındıran, onlara kitap ve hikmeti öğreten bir peygamber göndermekle Allah, müminlere büyük bir lütufta bulunmuştur. Hâlbuki daha önce onlar, apaçık bir sapkınlık içinde bulunuyorlardı.”
(Ali İmran, 3/164)

Allah Teâlâ'nın, içlerinden kendilerine vahyi anlatmak, ayetleri okumak, kendilerine ilâhî bilgileri ulaştırmak, hatalarını düzeltmek, güzel ahlâkı tamamlamak üzere son peygamber Hz. Muhammed'i (s.a.v.) göndermesi insanlık için büyük bir lütuftur. Hz. Peygamber (s.a.v.) insanlara bir yandan kitabı yani Kur'an'ı, diğer yandan da **hikmeti** yani **dinî konularla ilgili en doğru bilgileri ve genellikle sünnet diye ifade edilen en güzel davranış biçimlerini öğretti.** (Kur'an Yolu Tefsiri, 1/710-711)

Resûl-i Ekrem (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

أَلَا إِنِّي أُوتِيتُ الْكِتَابَ وَمِثْلَهُ مَعَهُ

“Dikkat ediniz! Bana Kitap ve onunla birlikte bir benzeri verildi.” (Ebu Davud, Sünne, 6; İbn Hanbel, IV, 131)

A. SÜNNETİN TANIMI

Sözlükte *“İzlenen yol, yöntem, örnek alınan uygulama, örf ve gelenek”* gibi manalara gelen (Murteza Bedir, Sünnet, DİA, 38/150) sünnet, ***“Hz. Peygamber'den (s.a.v.) Kur'an dışında sadır olan söz, fiil ve onay (takrir)”*** şeklinde tanımlanır. (Sünnet Çağlar Aşan Örneklik, DİB, s. 11)

Sünnet, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) hayat tarzı, Müslümanlar için bir yaşam modeli ve Kur'an'la birlikte Müslüman şahsiyeti oluşturan İslam'ın iki temel kaynağından bir tanesidir.

Bir gün Peygamber Efendimiz (s.a.v.) sahabesi ile birlikte mescitte sohbet ediyordu. Efendimiz (s.a.v.), onlara kıyametin şiddetinden bahsetmişti. Sözleri orada bulunanları öyle etkilemişti ki, aralarından birçok kimse Hz. Peygamber'in (s.a.v.) anlattıklarının dehşetini ve kendi amellerinin eksikliğini düşünerek ağlamaya başlamıştı. İçlerinden bazıları ise derin düşüncelere dalmışlardı: Öyle ibadet etmeliydiler ki, bu vesileyle Allah'ın sevgisini kazanmalı, kıyamet gününün tüm keder ve sıkıntılarından kurtulabilmeliydiler.

Ahiret için ne gibi ameller yapabileceklerini istişare etmek üzere, aralarında Hz. Ebu Bekir (r.a.), Hz. Ali (r.a.), Abdullah b. Mesûd, Abdullah b. Amr'ın da (r. anhüm) bulunduğu on sahâbî, Osman b. Maz'ûn'un evinde toplandılar ve birtakım kararlar aldılar. İçlerinden Hz. Ali, Abdullah b. Amr ve Osman b. Maz'ûn ise Hz. Peygamber'in (s.a.v.) nafile ibadetlerini öğrenmek ve her zaman olduğu gibi onu örnek almak amacıyla Resûlullah'a (s.a.v.) gitmeye karar verdiler. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) evine ulaştılar. Peygamber Efendimizi (s.a.v.) evinde bulamayınca, onun yalnızken nasıl ibadet ettiğini eşine sordular.

Sevgili Peygamberimizin (s.a.v.) ibadet hayatı kendilerine anlatılınca bu ibadetleri kendileri için az gördüler ve **"Hz. Peygamber'in (s.a.v.) yanında biz kimiz ki! Onun geçmiş ve gelecek bütün günahları bağışlanmıştır."** dediler. Kendilerinin daha fazla ibadet etmeleri gerektiğini düşündüler. Onlardan birisi, **"Ben, yaşadığım müddetçe geceleri hep namaz kılacağım."** dedi. Diğeri, **"Ömrüm boyunca hep oruç tutacağım, asla oruçsuz günüm olmayacak."** dedi. Üçüncüsü de, **"Hiç evlenmeyeceğim."** dedi. Hakikaten de Osman b. Maz'ûn bu gerekçeyle gündüzleri oruç, geceleri de namaz ile geçirmeye başlamıştı. Bu sebepten ailesini de ihmal etmişti. Bu durum Hz. Peygamber'e (s.a.v.) bildirilince Osman b. Mazun'u (r.a.) çağırması:

يَا عُثْمَانُ أَرُغِبَةً عَنْ سُنَّتِي

"Yoksa benim sünnetimden (hayat tarzımdan) yüz mü çevirdin?" buyurmuştur (İbn Hanbel, VI, 267)

Daha sonra Hz. Peygamber (s.a.v.) kendilerini bu şekilde dünyadan soyutlamayı düşünen sahâbîlerinin yanlarına gelerek onlara, **"Şöyle şöyle diyenler sizler misiniz? Allah'a yemin ederim ki, Allah'tan en çok korkanınız ve ona karşı gelmekten en çok sakınanınız benim. Böyle olduğu hâlde ben bazen oruç tutuyor, bazen de tutmuyorum. (Gecenin bir kısmında) namaz kılıyor, (bir kısmında ise) uyuyorum ve kadınlarla da evleniyorum."**

فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي

"Benim sünnetimden yüz çeviren, benden değildir." buyurmuştu. (Buhârî, Nikâh, 1) Bu hadis-i şerif, Allah'ın rızasını kazanmanın yolunun dünyayı terk edip sadece ibadete yönelerek olamayacağını, ancak Hz. Peygamber'i (s.a.v.) rehber edinip onun sünnetine sıkı sıkıya bağlanmakla mümkün olabileceğini göstermektedir. (Hadislerle İslam, 1/415-416)

B. SÜNNET KUR'AN'DAN SONRA İKİNCİ KAYNAK

Sünnet, Kur'an-ı Kerim'den sonra dinî hükümlerin ikinci kaynağıdır. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), kıyamet günü âlimlerin önünde yürüyeceğini söyleyerek ilmî kişiliğini övdüğü genç sahâbîsi Muâz b. Cebel'i (r.a.) Yemen'e vali olarak göndereceği zaman, onunla aralarında şöyle bir konuşma geçmişti. Allah Resulü (s.a.v.):

- **"Ey Muaz! (Sana bir dava geldiğinde) nasıl hüküm vereceksin?"** diye sormuş. Muaz b. Cebel:

- **"Allah'ın Kitabı'na göre hüküm vereceğim."** demişti. Allah Resulü (s.a.v.):

- **"(O konuda) Allah'ın Kitabı'nda bir hüküm bulamazsan?"** (ne yapacaksın?) buyurmuştu. Muaz b. Cebel:

- **"Resûlullah'ın (s.a.v.) sünneti ile (karar vereceğim)."** demişti. Allah Resulü (s.a.v.):

- “**Resûlullah’ın (s.a.v.) sünnetinde de yoksa?**”(ne yapacaksın?) buyurduğunda, Muaz b. Cebel:

- “Kendi görüşümle ictihad ederek bir karara varacak ve ona göre hüküm vereceğim” dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.): “**Resûlû’nün elçisini (Resûlû’nün arzuladığı cevabı vermeye) muvaffak kılan Allah’a hamdolsun.**” buyurmuştu. (Tirmizî, Ahkâm, 3)

Tâbiînin büyük âlimlerinden Meymûn b. Mihrân, Hz. Ebu Bekir’in (r.a.) bir mesele ile karşılaştığında nasıl hüküm verdiğini şöyle anlatmaktadır:

“Kendisine davacılar geldiği zaman, (hüküm vermek için öncelikle) Allah’ın Kitabı’na bakardı. Şayet onda, (davacıların) aralarındaki sorunu çözecek hükmü bulursa onunla hüküm verirdi. Eğer (meselenin hükmü) Kitap’ta bulunmaz ve o konuda Resulullah (s.a.v.) (tarafından uygulanmış olan) bir sünnetin olduğunu biliyorsa hükmü onunla verirdi. Eğer bir hükme ulaşamazsa, çıkar, “Bana şöyle şöyle (bir mesele) geldi. Acaba sizler o konuda Resulullah’ın (s.a.v.) herhangi bir hüküm verdiğini biliyor musunuz?” diyerek Müslümanlara sorardı. Kimi zaman o topluluğun hepsi etrafında toplanır, o konuda Resulullah’tan (s.a.v.) nakledecekleri bir hüküm varsa onu bildirirlerdi. Ebu Bekir (r.a.) de şöyle derdi: “**İçimize, Peygamberimizden (gelen bilgileri) muhafaza eden kimseleri yerleştiren Allah’a hamd olsun!**” Şayet bu yolla da bir hükme ulaşamazsa, halkın ileri gelenlerini ve seçkinlerini toplar, onlarla istişare ederdi. Onlar da bir hüküm üzerinde söz birliği ederlerse, bununla hüküm verirdi. (Darimi, Mukaddime, 20; Hadislerle İslam, 1/420-421)

Allah Teâlâ, Kur’an’ı insanlığın hidayeti için gönderirken Hz. Muhammed’i (s.a.v.) de Kur’an’ın hayata nasıl aktarılacağını Müslümanlara göstermesi için bir rehber olarak göndermişti. Cabir b. Abdullah’ın (r.a.) rivayet ettiğine göre Resûlullah (s.a.v.) bir hutbesinde şöyle buyurmuştu:

إِنَّ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَأَحْسَنَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ

“**Sözün en güzeli Allah’ın (c.c.) Kitabı’dır. Rehberliğin en güzeli ise Muhammed’in rehberliğidir.**” (İbn Hanbel, III, 320; Hadislerle İslam, 1/416)

C. SÜNNETİN YERİ VE ÖNEMİ

Peygamberlerin gönderilişinin başlıca amacı, Allah’ın (c.c.) iradesi doğrultusunda gönderildikleri toplumların veya bütün insanların değişimini sağlamaktır. Peygamberler vahiy yoluyla kendilerine bildirilen inanç, ibadet, ahlâk ilkelerini tebliğ etme yanında bunların anlaşılması ve uygulanması hususunda insanlara model olma sorumluluğu taşırlar. Kur’an-ı Kerîm’de bütün peygamberlerin kendilerine uyulmaları, dolayısıyla model alınmaları için gönderildiği belirtilir:

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ

“**Biz her bir peygamberi, Allah’ın izniyle, ancak kendisine itaat edilmesi için gönderdik.**” (Nisa, 4/64)

İnsanların inançları ve değerleri öğrenmesinde sözden ziyade davranış daha etkili olmaktadır. Bu sebeple ilâhî kitaplardaki emir ve yasakların hayata nasıl geçirileceğini göstermek için mutlaka bir uygulayıcıya ihtiyaç vardır. Bu uygulayıcı da peygamberlerdir.

H. Muhammed'in (s.a.v.) **peygamberlik vazifesi, sadece vahyi nakilden ibaret değildi.** O, Rabbinden aldığı vahiy doğrultusunda, inanç, ibadet ve ahlâkî değerler başta olmak üzere günlük hayatın tüm alanlarında, İslâm'ı anlatarak, açıklayarak ve yaşayarak Müslümanlara rnek bir hayat sergilemişti. Kur'an-ı Kerim'de Peygamber Efendimizin (s.a.v.) mmeti için güzel bir örnek olduğu hakkında şöyle buyrulmuştur:

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا

"İçinizden Allah'ın lütfuna ve ahiret gününe umut bağlayanlar, Allah'ı çokça ananlar için hiç şüphe yok ki, Resûlullah'ta güzel bir örneklik vardır." (Ahzâb, 33/21)

Allah Teâlâ, insanlığa Kur'an'ı doğrudan göndermeyip, yirmi üç yılda Resl'nn örnek şahsiyeti ile uygulamalı bir şekilde ve peyderpey göndermişti. Bu zaman zarfında onun ahlâkı, temizliği, ibadet hayatı, ailesi ile olan münasebetleri... kısaca her hâli Müslümanlar için örneklik teşkil etmişti. (Hadislerle İslam, 1/416-417)

D. HZ. PEYGAMBER'E (S.A.V.) UYULMASI ALLAH'IN (C.C.) EMRİDİR

H. Peygamber'in (s.a.v.) sünnetine tâbi olmak, İslâm'ı doğru bir şekilde yaşayabilmek için gereklidir. Bundan dolaydır ki Allah Teâlâ, Resl'ne (s.a.v.) uyulmasını emretmektedir.

قُلْ إِن كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

"De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah çok bağışlayıcı, çok esirgeyicidir." (Ali İmran, 3/31) Burada da H. Peygamber'e (s.a.v.) ittibâ (uyma) Allah sevgisinin ayrılmaz bir parçası olarak nitelenmiş, Resulullah'ın (s.a.v.) gösterdiği yolu gönülden benimsemeyen kişinin Allah'ı sevdiğini iddia edemeyeceği belirtilmiştir. Ayrıca Resulullah'a (s.a.v.) uyma iradesinin ortaya konması, Allah'ın sevgisine ve mağfiretine mazhar olmanın ön şartı sayılmıştır. (Kuran Yolu Tefsiri, 1/542-543)

Diğer bir ayet-i kerimede Yüce Rabbimiz, H. Peygamber'e (s.a.v.) uyulmasını emretmiş ve O'na (s.a.v.) itaat, Allah'a itaat sayılmıştır.

مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّى فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِظًا

"Resulullah'a itaat eden Allah'a itaat etmiş olur, yüz çevirenlere gelince seni onlara bekçi olarak göndermedik." (Nisa, 4/80)

Yüce Rabbimiz Resulü'ne (s.a.v.) gönülden bağlanılmasını o kadar nemsemişti ki, en ufak bir meselede dahi onun verdiği hükme rıza gösterilmemesini, imanın kemale ermemiş olmasına bağlamaktaydı. Nitekim Ensar'dan bir adam ile Zübeyr b. Avvâm (r.a.) arasında hurmalıkları sulayan kanalların kullanımı konusunda anlaşmazlık çıkmıştı. Bu kanallardan akan su önce Zübeyr'in (r.a.) bahçesine uğruyor, ardından Medineli adamın bahçesine geliyordu. O adam Zübeyr'e, (r.a.) "Suyu bırak, gelsin." dedi. Fakat Zübeyr (r.a.) bunu kabul etmedi. Bu durum kendisine aktarıldığında H. Peygamber (s.a.v.), **"Zübeyr! nce sen sula, sonra suyu komşuna saliver."** buyurdu. Bunu işiten adam, Peygamberimize (s.a.v.) "Zübeyir senin halanın oğlu olduğu için (mi ona öncelik verdin)!" diye kızgın bir şekilde tepki gösterdi. Adamın bu sözü zerine Allah resulü'nün (s.a.v.) yüzü'nn rengi değişti ve **"Zübeyir! Sen sula, suyu (hurma ağaçlarının köklerine) ulaşıncaya kadar tut (sonra saliver)."** dedi. (Hadislerle İslam, 1/417) Bu olay üzerine şu ayetin nazil olduğunu söylenmiştir:

فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا
مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

“Hayır! Rabbine and olsun ki onlar, aralarında çıkan çekişmeli işlerde seni hakem yapıp, sonra da verdiği hükme, içlerinde hiçbir sıkıntı duymaksızın, tam bir teslimiyetle boyun eğmedikçe iman etmiş olmazlar.” (Nisa, 4/65)

Yüce Rabbimizin, Hz. Peygamber’e (s.a.v.) ve onun sünnetine teslimiyet gösterilmesini emretmesi, sünnetin temelinde ilâhî iradenin olmasından kaynaklanıyordu. Onun din ile ilgili hususlardaki her türlü tasarrufu ilâhî iradenin kontrolünden geçiyor, böylece Allah’ın razı olmayacağı bir fiil Resulullah’tan (s.a.v.) sadır olmuyordu. Diğer bir ifadeyle O, vahyin kontrolündeydi ve din ile ilgili bir konudaki en ufak bir hatası bile vahiy ile düzeltiliyordu. Bundan dolayı Hz. Peygamber’e (s.a.v.) itaat Allah’a (c.c.) itaat, O’na isyan ise Allah’a (c.c.) isyan anlamına geliyordu. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuştu:

مَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ رَشَدَ وَمَنْ يَعْصِهِمَا فَإِنَّهُ لَا يَضُرُّ إِلَّا نَفْسَهُ وَلَا يَضُرُّ اللَّهَ شَيْئًا

“Kim Allah’a ve Resûlü’ne itaat ederse doğru yolu bulmuştur. Kim onlara isyan ederse ancak kendisine zarar verir. Allah’a hiçbir şekilde zarar veremez.” (Ebû Dâvûd, Salât, 221, 223; Hadislerle İslam, 1/417)

E. İSLAM’I YAŞAMAK İÇİN SADECE KUR’AN YETERLİ DEĞİLDİR

Hız. Peygamber (s.a.v.) bir yandan,

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ

“Ey peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et!” (Maide, 5/67) emri uyarınca ashabına Kur’an’ı bildiriyor, diğer yandan da manası kapalı ayetleri açıklıyor, Kur’an’da detaya girilmeden genel olarak işaret edilmekle yetinilmiş birçok konuda ayrıntılı açıklamalarda bulunuyordu:

بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

“(O peygamberleri) apaçık belgeler ve kitaplarla gönderdik. İnsanlara, kendilerine indirileni açıklaman ve onların da (üzerinde) düşünmeleri için sana bu Kur’an’ı indirdik.” (Nahl, 16/44) Ayet-i kerimeye göre Allah’ın (c.c.) hükümlerini açıklama görevi Hz. Peygamber’e (s.a.v.) yüklenmiştir. Buna göre Hz. Peygamber (s.a.v.) sadece bir nakilci değil, aynı zamanda Allah’ın hükümlerini sözlü veya fiilî olarak açıklama, yorumlama, inananlara uygulamada örnek olma işlevine de sahiptir. Bu işlevin tamamına birden sünnet denmektedir; sünnet de ilâhî irşatla gerçekleştiği için bir tür vahiy değeri taşımaktadır. (Kuran Yolu Tefsiri, 3/401-402; Hadislerle İslam, 1/418) Hz. Peygamber’in (s.a.v.) Kur’an’ın ilk müfessiri olduğu da unutulmamalıdır.

Kur’an-ı Kerim’de onlarca ayet-i kerime ’de namaz kılmak emredilmiş olmasına rağmen namazın nasıl kılınacağına değinilmemiştir. Namazın nasıl kılınacağını Hz. Peygamber (s.a.v.) göstermiştir:

وَصَلُّوا كَمَا رَأَيْتُمُونِي أَصَلِّي

“Namazı benden gördüğünüz gibi kılın.” (Buhari, Ezan, 18) buyurarak namazın kılınış şeklini ve vakitlerini ashabına uygulamalı olarak öğretmişti. Bir seferinde namazın kılınışı ile ilgili soru soran bir kişiye, **“İki gün bizimle kıl.”** (Müslim, Mesâcid 178) buyurmuş ve onu uygulamalı olarak öğrenmeye yönlendirmiştir. Aynı şekilde hac konusunda da **“Hac ibadetinin gereklerini benden öğrenin.”** (Müslim, Hac, 310) buyurarak haccın menasikini de yaşayarak öğretmiştir. (Hadislerle İslam, 1/418-419)

Hayber’in fethi esnasında İslam’la şereflenen İmran b. Husayn (r.a.) mescitte oturduğu bir esnada, şefaât ile ilgili konuşurken adamın biri, “Ey Ebu Nüceyd! (İmran b. Husayn’ı kastederek) Bize Kur’an’da bulunmayan konulardan bahsediyorsun!” diyerek onun Kur’an’dan değil de Hz. Peygamber’in (s.a.v.) sünnetinden bahsetmesinden rahatsız olmuştu. Bunun üzerine İmran (r.a.) öfkelenerek:

- Sen Kur’an’ı okuyorsun (değil mi?) diye sormuştu. Adam:
- Evet, dedi. İmran b. Husayn (r.a.):
- Akşam namazının üç, yatsı namazının dört, sabah namazının iki, öğle namazının dört, ikindi namazının dört rekât olduğunu Kur’an’da bulabiliyor musun?” diye sordu. Adam:
- Hayır, dedi. İmran b. Husayn (r.a.):
- Bu hususları nereden öğrendiniz? Bizden öğrenmediniz mi? Biz de bunları Resûlullah’tan (s.a.v.) öğrendik. Siz her kırk dirhem için bir dirhem, şu kadar sürüsü olana şu kadar koyun; şu kadar devesi olana şu kadar deve zekât vereceğine dair Kur’an’da bir hüküm bulabiliyor musun? diye sordu. Adam:
- Hayır, dedi. İmran b. Husayn (r.a.):
- Bu hususları nereden öğrendiniz? Biz onları Resulullah’tan (s.a.v.) öğrendik. Siz de bizden. Yine “Kur’an’da “...Beyt-i Atîk”i tavaf etsinler.” buyruluyor. Tavafın yedi (şavt) olduğunu, Makâm-ı İbrâhîm arkasında iki rekât namaz kılınacağını Kur’an’da bulabiliyor musun? Bu hususları kimden öğreniyorsunuz? Bizden öğrenmiyor musunuz? Biz bunları da Allah’ın Peygamberinden (s.a.v.) öğrendik.” dedi. Aralarındaki konuşma bu minval üzere devam ettikten sonra adam “Beni ihya ettin, Allah da seni ihya etsin!” diyerek İmran b. Husayn’ın haklı olduğunu kabul etti. (Hâkim, Müstedrek, I, 159; Hadislerle İslam, 1/419)

Güneş doğduktan sonra kerahet vaktinde namaz kılmak üzere olan biri, etbaut tabiin neslinden Süfyan b. Uyeyne tarafından uyarılınca, adam:

- Allah’ın beni namaz kıldığım için cezalandırılacağını mı söylemek istiyorsun? diye kendini savunmaya çalışmıştı. Süfyan b. Uyeyne de bu kişiye:

- **Allah seni namaz kıldığın için değil sünnete uymadığın için cezalandırır.** (Darimi, Mukaddime, 39) cevabını vermişti. Kerahet vaktinde namaz kılınmayacağı hükmü Kur’an’da değil hadis-i şeriflerde geçmektedir. Hz. Peygamber’in (s.a.v.) sahih hadisleri ile tespit edilmiş sünnet-i seniyyeye muhalefet eden aslında Cenab-ı Hakka karşı gelmiştir.

İslam dininin ibadet ve diğer esasları ile ilgili bazı hükümlerinin detayının Kur’an-ı Kerim’de bulunmayıp hadis-i şeriflerde bulunması, Kur’an’ın eksikliği anlamına gelmez. Zira İslam’la ilgili **“Kur’an bize ne yapmamızı emrederken, sünnet de nasıl yapmamız gerektiğini”** açıklamıştır. Rabbimiz bize Resûlü’nün (s.a.v.) sünnetine uymamız gerektiğini bir diğer ayette şöyle bildirmiştir:

وَمَا أَتَيْكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا

“Peygamber size ne vermişse onu alın ve size neyi yasaklamışsa ondan kaçının.”

(Haşr, 59/7)

Sünnetin kaynaklığı sahabeden bugüne hemen hemen herkes tarafından kabul edilirken çok az sayıda da olsa hadis ve sünnet karşıtı bazı söylemler ortaya çıkabilmiştir. Bu itirazların merkezinde “Kur’an’a dönüş”, “Kur’an ile yetinme”, “Kur’an İslam’ı” gibi düşünceler yer almaktadır. Fakat gerek Allah Teâlâ’nın Hz. Peygamber’e (s.a.v.) itaat ve ona tâbi olmak ile ilgili Kur’an’daki emirleri, gerekse sünnetin ideal ümmeti oluşturma yolundaki katkısı düşünüldüğünde, bu ve benzeri anlayışların realiteden çok uzak olduğu anlaşılabacaktır. Hz. Peygamber’in (s.a.v.) şu hadisi de Kur’an’ı ön plana alıp sünneti öteleyen zihniyete karşı bize bir uyarı niteliğindedir: **“Sizden birinizi, emrettiğim veya yasakladığım bir konu kendisine iletildiğinde, sakın köşesine yaslanmış olarak (cahilce), “Biz Allah’ın Kitabı’nda ne bulursak ona uyarız (hadis tanımıyoruz!)” derken bulmayayım!”** (Tirmizi, İlim, 10; Hadislerle İslam, 1/421-422)

F. HZ. PEYGAMBER’E (S.A.V.) TABİ OLANLARIN MÜKÂFATI

تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ الْقَوْزُ الْعَظِيمُ

“Bunlar Allah’ın sınırlarıdır. Kim Allah’a ve Peygamber’ine itaat ederse Allah onu, zemininde ırmaklar akan cennetlere koyacaktır, orada devamlı kalıcıdır; işte büyük kazanç budur.” (Nisa, 4/ 13)

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Enes b. Malik’e (r.a.): **“Evlâdım! Eğer kalbinde hiç kimseye karşı hile olmadan sabaha ve akşama erişmeyi başarabilirsen bunu yap. İşte bu benim sünnetimdir. Kim benim sünnetimi yaşatırsa beni sevmiş olur, kim de beni severse cennette benimle birlikte olur.”** (Tirmizî, İlim, 16) Hayatlarını sünnet-i seniyye ekseninde yaşayanlar, cennette Allah Resulü’ne (s.a.v.) komşu olma lütfuna mazhar olacaklardır.

Ebu Hüreyre’den (r.a.) nakledildiğine göre, bir gün Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştu:

كُلُّ أُمَّتِي يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ ، إِلَّا مَنْ أَبَى . قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَنْ يَأْبَى قَالَ مَنْ أَطَاعَنِي دَخَلَ الْجَنَّةَ ، وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ أَبَى

“Ümmetimin hepsi cennete girecektir, yüz çeviren müstesna!” Orada bulunanlar: “Ey Allah’ın Resulü, yüz çeviren kim?” diye sorunca, Hz. Peygamber (s.a.v.): “Bana itaat eden cennete girer. Bana isyan eden yüz çevirmiş demektir.” (Buhari, İ’tisâm, 2) şeklinde cevap vermişti.

Hiz. Peygamber’e (s.a.v.) itaat eden cennetle mükâfatlandırılırken, O’na isyan edip yüz çevirenlerin sonunun ise cehennem olacağı ayet-i kerimede şöyle belirtilmiştir:

وَمَنْ يَعِصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ

“Kim de Allah’a ve peygamberine itaatsizlik eder ve sınırlarını aşarsa Allah onu, devamlı kalacağı bir ateşe sokar, onun için alçaltıcı bir azap vardır.” (Nisa, 4/14) Diğer bir ayet-i kerimede Rabbimiz:

وَيَوْمَ يَعِضُ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا

“O gün, (dünyada iken) haktan sapmış kişi ellerini ısırarak şöyle diyecek: ‘Keşke peygamberle birlikte aynı yolda olsaydım!’” (Furkan, 25/27) buyurdu.

Dünyada iken akıl ve iz’anlarını kullanarak Peygamber’in davetine uyup onunla birlikte, onun gösterdiği yoldan gitmeleri gerekirken, zararlı duygularına ve hırslarına kapılarak yanlış kişileri dost edinip onların yolundan gidenler inkâr ve isyan yolunu seçmişlerdir. İşte bütün gerçeklerin apaçık ortaya çıkacağı hesap gününde onlar, kendi kendilerine duydukları öfke ve pişmanlık duygularıyla ellerini ısırarak haktan sapmış olmanın acısını ve elemiini yaşayacaklardır. (Kur'an Yolu Tefsiri, 4 /119-120)

SONUÇ

Kur’an-ı Kerim, bize Allah’a imanla birlikte Peygamberimize (s.a.v.) imanı da emreder, Allah Teâlâ’ya itaatin hemen ardından Hz. Peygamber’e (s.a.v.) itaati de ister. Zira Yüce Kitabımızı bize tebliğ edip öğreten Peygamberimizdir (s.a.v.). Kur’an, Onun örnekliğinde yaşanan bir hayat modeline dönüşmüştür.

Namaz, zekat, oruç, hac gibi ibadetlerde; miras, evlenme, boşanma, ticaret gibi hukuki konularda ve diğer pek çok konuda Kur’an-ı Kerim genel ilkeler getirmiştir. Sünnet, Kur’an’ın uygulanmış şeklidir. Hz. Peygamber (s.a.v.) yaşayan ve yürüyen Kur’an’dır. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) hayatın her alanında ashabını bilgilendirmiş, onları özel bir eğitime tâbi tutmuştu. Hz. Peygamber’in (s.a.v) sünneti ve hadisleri bilinmeden Kur’an’ın tam olarak anlaşılması mümkün değildir. Nitekim Hz. Ömer (r.a.) şöyle demektedir: “**Birtakım insanlar çıkacak, Kur’an’ın (değişik şekillerde anlaşılabilmesi mümkün olan) müteşâbih âyetlerini öne sürerek sizinle mücadele edecekler. O durumda sünnetlerle onların yakasına yapışın. Zira sünnetlere sarılanlar Allah’ın Kitabı’nı en iyi bilenlerdir.**” (Dârimî, Mukaddime, 1746; Hadislerle İslam, 1/422)

Sünnet denince aklımıza sadece Peygamberimiz’in (s.a.v.) kıyafet, adab ve ibadetlerindeki müstehaplarla ilgili uygulamaları gelmemelidir. Hz. Peygamber (s.a.v.) ahlâkı, edebi, hayâyı, iffeti, salih ameli, sevgiyi, merhameti, şefkati, samimiyeti, sadakati, vefakârlığı, fedakârlığı, diğerkâmlığı, merhameti öğretti. Her hayırlı işe Allah’ın adını anarak başlamayı, yemeği sağ el ile ve önünden yemeyi, içerken kabın içine solumamayı, başkasının evine izinsiz girmemeyi, küçüklere merhamet edip, büyüklere saygı göstermeyi, insanların kusurlarını araştıran değil örten olmayı, kötü söz ve fiilleri terk etmeyi öğretti.

Hz. Peygamber (s.a.v.), aile kurmayı, ideal eş seçimini, aile olmayı, baba olmayı, anne olmayı; çocuk eğitimini, anne babaya karşı görevleri öğretti. Arkadaşlığı, dostluğu, selamlaşmayı, hediyeleşmeyi, sıla-i rahmi, hasta ziyaretini, toplumsal dayanışmayı, ticareti, alışverişi, giyim kuşam ve süslenme âdâbını, yemeyi, içmeyi, bayramı, eğlenmeyi... Kısaca hayata dair her şeyi öğretti. (Hadislerle İslam, 1/422)

Biz Müslümanların Hz. Peygamber'e (s.a.v.) imanla birlikte (s.a.v.) O'nu örnek alma (imtisal) ve Hz. Peygamber'e (s.a.v.) tabi olma (ittiba) yani sünnetine sarılma sorumluluğu vardır.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Veda Hutbesinde şöyle buyurmuştur:

تَرَكْتُ فِيكُمْ أَمْرَيْنِ لَنْ تَضِلُّوا مَا تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا كِتَابَ اللَّهِ وَسُنَّةَ نَبِيِّهِ

“Size iki şey bırakıyorum, onlara sımsıkı sarıldığınız sürece yolunuzu şaşırmayacaksınız: Allah’ın Kitabı ve Peygamberinin sünneti.” (Muvatta’, Kader, 3)

İmam-ı Malik, sünneti Hz. Nuh'un gemisine benzetmiş ve **“Kim o gemiye binerse kurtulur; kim de ondan geri kalırsa boğulur.”** demiştir.

Rabbimiz bizleri Kur'an ve sünnet istikametinde yaşayan samimi kullarından eylesin!